

Seno, sláma, skládka

CZ

Stručná → verze

Výstava *Seno, sláma, skládka* připravená Společností Jindřicha Chalupeckého vzdává hold přední české umělkyni Zorce Ságlové, která navzdory tvrdým restrikcím minulého režimu rozvíjela od druhé poloviny 60. let mimořádně progresivní a experimentální uměleckou tvorbu. Zároveň je tato výstava pokusem o reinterpretaci odkazu Ságlové jakožto impulsu k uvažování nad naším vztahem k přírodě prostřednictvím děl současných umělkyň a umělců.

Východiskem pro tento projekt je ikonické dílo Ságlové nazvané *Seno — sláma*, které v roce 1969 vytvořila přímo v prostoru galerie Václava Špály. Ságlová tehdy do suterénní části galerie navezla balíky slámy a vojtěšky a také kupy ještě schnoucího sena. S přáteli jej pak chodila pravidelně obracet a k této činnosti vybízela také publikum, které mohlo navíc libovolně přeskládat balíky ve vedlejší místnosti. Ságlová tak prohlásila za umění práci i hru. Přenesením prvků přírody a běžného života do galerijního prostoru se Ságlová specifickým způsobem připojila k tehdejším mezinárodním tendencím v umění, jako je land-art, environment nebo akční umění.

Materiál z polí a luk i činnost přehazování s ním spojená byly prostým vyjádřením osobní zkušenosti Ságlové, která pocházela ze sedlácké rodiny a měla k půdě a zemědělským činnostem důvěrný vztah. Její strýc dlouhá desetiletí vzdoroval kolektivizaci, tedy zabránění rodinného statku státem. Právě tato rovina čtení environmentu *Seno — sláma* nás zaujala, protože kolektivizace měla pro místní krajinu dalekosáhlé důsledky, co se týče ekologické devastace krajiny i společenských dopadů. Zároveň se dnes potýkáme s dalšími velmi urgentními výzvami, které nás vedou (nebo by měly vést) k přehodnocování postoje vůči přírodě jakožto pasivnímu zdroji naší obživy. Skrze současnou výstavu se tak chceme pokusit na projekt Ságlové nahlížet ze současné perspektivy.

Teoretik Luboš Hlaváček v roce 1972 instalaci Ságlové kriticky označil jako „skládku sena“. My jsme se rozhodly v části galerie skutečně evokovat dojem skládky, a to prostřednictvím instalace polské umělkyně Diany Lelonek, která kombinuje šrot a odpadky s úrodnou zemínou vzniklou kompostováním přírodního odpadu Prahy. Téma skládky na výstavě akcentujeme zejména proto, že nejrůznější odpad pocházející z lidské činnosti je jedním z hlavních faktorů přetvářejících v dnešní době naše životní prostředí mnohdy k nepoznání. Současně je zpracování a ukládání odpadu na různých místech světa zhmotněním sociálních, ekonomických a politických nerovností v globálním měřítku.

Umělkyně a umělci na výstavě *Seno, sláma, skládka* se zabývají vzájemností a solidaritou mezi různými živočišnými druhy, ohleduplnými a udržitelnými vztahy a soužitím či post-humanismem, tedy filosofickým směrem, který usiluje o sesazení člověka z pomyslného piedestalu v centru všeho dění a myšlení. Vybízí mimo jiné k zaujetí perspektivy o dočasnosti lidské civilizace a lidského druhu, jehož existence nebude věčná, zatímco naše planeta a příroda obecně nás nepochybně přežijí.

0

Zorka Ságlová & Jan SágI

- Jan SágI, fotodokumentace instalace *Seno — sláma* Zorky Ságlové z roku 1969, tisk na fotoplátno, 110 × 110 cm, 2023
- Zorka Ságlová, *Akční kresba*, kresba, 74 × 104 cm, 1992
- Jan SágI, *Zorka maluje králíka*, fotografie, 180 × 55 cm, 1992

Archiv:

- Originál kurátorského textu Jiřího Padrty k výstavě *Někde něco*, 1969
- Marie Našťa Kráslová, *Oldřich Optl — Jiří Kolář*, Svobodné slovo, 1969
- Článek Vladimíra Burdy o výstavě *Někde něco*, *Výtvarná práce*, 8—9, s. 6, 1969

1

Anna Hulačová

- *Motor s irisy*, beton, kov, pálená keramika, 82 × 117 × 72 cm, 2023

Anna Hulačová se v řadě svých děl věnuje důsledkům tzv. kolektivizace zemědělství, tedy procesu, během něhož byli soukromí zemědělci zbaveni půdy a zařazeni do kolektivních hospodářství.

Kromě toho, že kolektivizace vedla k ekologické devastaci krajiny, měla také dalekosáhlé psychologické a sociální důsledky. Byla spojena s vykořeněním, ztrátou původního kontaktu s půdou, zemí. Nová socha Anny Hulačové na výstavě *Seno, sláma, skládka* představuje motor traktoru, kterým prorůstají kosatce. Kosatec je zde pomyslnou oslavou přírody, která vítězí nad lidskou touhou přetvářet a využívat ji pro své záměry.

2

Ruta Putramentaite

- *Mé drahé žížaly*, text, performance, instalace hlíny-humusu, 2023
  - *tady je vše vzdálenost, tam to byl dech*, instalace, odpadky, papírmaš, hlína, cukr, bioplast, dřevo, kosti, 200 × 70 × 70 cm, 120 × 50 × 30 cm, 2022
- Poděkování: Dominik Lang a Kateřina Vídenová

Ruta Putramentaite se ve svých dílech vztahuje k tématu environmentální krize a způsobům, jak se s ní vyrovnávat. O tématech přemýšlí z vlastní pozice člověka/ženy/umělkyně, ale snaží si představit také jiný než lidský pohled na svět. Pro výstavu *Seno, sláma, skládka*

napsala krátkou povídku *Mé drahé žížaly*. Zde naznačuje budoucnost, kde lidstvo zaniká a s ním postupně také nešetrné využívání přírodních zdrojů, jiných bytostí a v důsledku toho i lidí vzájemně. Inspirací pro dílo je soužití autorky s jejími vlastními žížalami, které chová v domácím vermikompostéru. Ve výstavě jsou prezentovány také dvě sochy, které umělkyně přetvořila z lidského odpadu a v podání autorky se stávají smyšlenými objekty z budoucnosti.

3

Martin Hurych

- *Dolík*, zvuková instalace, dřevo, 225 × 160 × 80, 2023
Poděkování: umělcova babička

Martin Hurych tvoří umělecká díla kombinující prvky sound-artu (zvukového umění) a architektury, často inspirovaná charakterem specifických míst. Jeho práce se vyznačují vřelým humorem, ale i kritickým pohledem, a to především na kulturní a ekonomické propasti mezi regiony. Projekt *Dolík* vzniknul ve spolupráci s autorovou babičkou a zaznamenává její četbu vlastního deníku, který je nekonečným výčtem prací na zahradě, starání se o stavení či událostí na vsi. Dílo odhaluje tíhu rutinních činností a samoty, které jsou součástí života nejen starších žen na venkově.

4

Tadeáš Polák

- *Hlodavčí vzpoura: Autonomní společenství potkanů se chystá zasadit smrtící úder lidské civilizaci*, povídka, kresby tuží a akrylovými barvami, sazba: Hynek Trojánek, 2020/2023

Sci-fi povídka Tadeáše Poláka s názvem *Hlodavčí vzpoura* se odehrává v blízké budoucnosti. Hlavní hrdina, spisovatel Kilgore Trout, se připojuje ke společenství potkanů, které organizuje vzpouru proti lidstvu pro záchranu planety. Trout se postupně stává součástí velkého plánu a vydává se na misi, která by snad mohla přinést lidstvu ještě jednu šanci. Pro díla Tadeáš Poláka je typický jeho absurdní, ale laskavý humor, opřený o vytříbenou práci s jazykem. Jeho častým tématem je environmentální problematika a i v této práci nás vyzívá k zamyšlení nad lidským jednáním ve vztahu k přírodě. V instalaci je možné povídku *Hlodavčí vzpoura* doplnit o vlastní ilustrace — protože, jak říká Trout, „fantazie je nejlepší kuchař“.

5

Ines Doujak

- *Zábory půdy*, série plakátů, 120 × 69 cm, 2018/2023
- *Populace duchů*, koláž, 100 × 130 cm, 2021

Rakouská umělkyně Ines Doujak prostřednictvím svých instalací, soch, koláží a fotografií často zkoumá kořeny dnešního toxického, neférového a nemocného světa. V Galerii Václava Špály vystavuje výběr plakátů z rozsáhlé série nazvané *Zábory půdy*. Citují texty z různých historických období a světových končin, zabývající se zábory půdy a vysídlováním původního obyvatelstva. Sérii doplňuje koláž poukazující na celosvětové rozšíření nemocí a patogenů, k němuž významně přispěla kolonizace a globalizace.

6

Jumana Manna

- *Divocí příbuzní*, 2K video, 64 min, 2018

Jumana Manna je palestinská umělkyně a filmařka žijící v Berlíně. Ve své tvorbě se zajímá o projevy moci, a to především ve vztahu k zemi a půdě a s velkou citlivostí pro historii konkrétních míst, kterým se ve svých dílech věnuje. Její film *Divocí příbuzní* vypráví příběh rostlinných semínek, která byla z bezpečného úkrytu v semínkové bance za polárním kruhem převezena do nově zřízené vědecké stanice v Libanonu. Cesta semínek z dalekého severu na jih a jejich výsadba prováděná v Libanonu převážně migrantkami ukazuje propletené předivo života lidí i rostlin napříč různými kouty Země.

7

Tamara Moyzes & Shlomi Yaffe

- *LAKTISMUS: Mykoremediace*, živá houbová socha, kresba mycelií na papíře, sledovací systém, 2023 — Dílo vzniklo ve spolupráci s umělcem Jakubem Rajnochem. Partneři: Kampus Hybernská, Kavárna Hlína, Farma Hlína

Projekt *LAKTISMUS* se zaměřuje na problematiku environmentální nespravedlnosti, ke které dochází (nejenom) v našem střeoevropském prostoru a souvisí s politikou sociálního vyloučení, zejména s odsouváním romských obyvatel a komunálního odpadu na okraj společnosti. Autoři projektu vycházejí z výzkumu z roku 2022, který mapuje zamořené obce osídlené Romy na území Slovenska

a dokládá toxické dopady této praxe na místní ekosystém a sociální vazby. Tato situace je bohužel stále přehlížena většinovou společností. Umělecká dvojice proto na výstavě *Seno, sláma, skládka* alespoň symbolicky napravuje tuto nespravedlnost — do vystavených textů a objektu nasazují živé houby, které instalaci pomalu „požírají“ a v přenesené rovině potírají nerovnosti a etnickou vyloučenost.

8

Hanna-Maria Hammari

- *Domestikace nekonečna*, instalace, nalezené skleněné objekty, LED světla, různé rozměry, 2022
- *Warm worm warm wurm*, instalace, namořené jasanové dřevo, akrylová barva, vosk, látka, různé rozměry, 2022
- *Bez názvu (vejce)*, keramika, latex, různé rozměry, 2019

Hanna-Maria Hammari je finská umělkyně žijící ve Frankfurtu nad Mohanem, jejíž umělecká praxe se soustředí na téma těla a jeho hranic v souvislosti

s lidmi i zvířecími tvory. Na výstavě *Seno, sláma, skládka* je zastoupeno několik autorčiných děl: instalace *Domestikace nekonečna* v podzemním podlaží galerie evokuje přírodní či městskou krajinu, kterou tvoří na sebe naskládané skleněné objekty různého původního určení, které autorka posbírala převážně na bleších trzích. Dílo vyzařující zvláštní zelené světlo, ne nepodobné toxickému svitu uranu, otevírá téma nestálosti hodnoty lidských výrobků. Prostředí v prvním patře galerie připomínající skládku obývá socha připomínající až komicky přerostlou žížalu. Další záhadné formy života jako by čekaly na vylíhnutí ze soch „vajec“ obalených latexem, jejichž vzhled nám připomíná, že nový život se může zpočátku jevit také jako ošklivý nebo dokonce děsivý.

9

Diana Lelonek

- *Čápi, posvátní ptáci*, video, 10 min, 2022
- *Skládka*, site-specific instalace, 2023

Polská umělkyně Diana Lelonek se ve své umělecké praxi věnuje zkoumání vztahů mezi lidmi a ostatními přírodními druhy. Zajímá ji, jak se živá příroda přizpůsobuje zásahům člověka. Ve videu *Čápi, posvátní ptáci* zahrnutém v rámci výstavy *Seno, sláma, skládka*, vidíme čápy, kteří bojují s racky a společně s nimi hledají potravu na největší skládce u lotyšského hlavního města Riga. V Pobaltí jsou čápi považováni za symbol štěstí, v současné době ale dávají tito

ušlechtilí ptáci přednost nedůstojnému životu v prostředí, které jim poskytuje neustálý a celoroční přísun „živin“ v podobě lidských odpadků. Důležitou součástí výstavy je také speciálně vytvořené prostředí *Skládky* v prvním patře galerie, kde autorka navrhla kompostovanou zeminu, doplněnou o sušené listy, dřevo a předměty nalezené na českých a polských skládkách.

Věra Kotlárová- -Chovancová

- *Pro Tebe*, akryl na plátně, kombinovaná technika, 240 × 320 cm, 2006 — Dílo je zapůjčeno ze sbírky Nadace Evy a Petra Zemanových.

Na textilním obraze Věry Kotlárové-Chovancové sledujeme postavu dívky před obřím perníkovým srdcem. Obklopuje je jakási temná krajina s podivnými předměty, pouťovými cetskami, ale i zvláštními bytostmi, které jsou zachycené v zoufalých situacích. Dívka ve středu obrazu však nabízí cestu, jak tuto neutěšenou „skládku života“ proměnit. Podle slov autorky je v bedýnce pod dívčinou nohou schovaný samotný život a záleží jen na nás, zda si k němu vezmeme klíč. Tento až pohádkový výjev bychom mohli vnímat jako kapitolu jednoho nekončícího příběhu o lidských radostech i starostech, který se proplétá všemi autorčinými díly.

Michal Kindernay

- *Svědkové zvuku #1–#14*, zvukové objekty, různé rozměry, 2022

Michal Kindernay se dlouhodobě ve své tvorbě věnuje otázkám ekologie. Pracuje především s audiovizuálními instalacemi, které využívají nástroje umění, technologie i vědy. Vystavená díla Michala Kindernaye nám ukazují další způsob, jak rozumět slovům „skládky“ a „znečištění“. Umělec obrací naši pozornost ke světovým mořím a oceánům. Ty nejen že slouží lidem jako největší odkladiště odpadu, čelí ale navíc také zvukovému znečištění. Bohužel ve světových oceánech neexistuje prakticky žádné místo, kde by lidské zvuky pocházející z lodní přepravy či armádních sonarů nebyly detekovatelné. Toto enormní zvukové znečištění představuje obrovský problém pro podmořský život. A právě fenomén zvukové kontaminace oceánů i řek zachycuje Kindernay prostřednictvím svých zvukových objektů, které byly z vody vyloveny a nyní reprodukují zvuky nahrané pod vodou například v Severním či Středozezemním moři.

12

Dagmar Šubrtová

- ze série *Tajný oheň*, termosnímký, 21 × 29,7 cm, 2007
- *Nová divočina*, fotografie, 21 × 29,7 cm, 2006—2013

Fotografie jsou výběrem z rozsáhlé série, která vznikla při nočních výpravách autorky na haldy bývalých kladenských dolů Mayrau, Ronna a Schoeller. Kladensko jako jedno z velkých nalezišť uhlí bylo jeho těžbou poznamenáno po všech stránkách. Haldy, tedy kopce hlušiny, které zůstaly po těžbě, by bez devastující činnosti člověka nevznikly. Tato „území nikoho“ se ale postupem času vzhledem k omezené přístupnosti stala místy s překvapivě rozsáhlou rozmanitostí rostlin, živočišných druhů i geologických nálezů.

13

Marie Tučková

- *Olše*, audio, 2:09 min, 2023
- *Vlhké partitury pro naslouchání*, audio, 4:20 min, 2022 — Dílo bylo nahrané a improvizované spolu s Marianou Hradilkovou.

Vizuální umělkyně Marie Tučková je na výstavě zastoupena dvěma hudebními skladbami, které vznikly jako volné improvizace inspirované pohybem vody. Ukolébavka *Olše* je reakcí na několikahodinový, meditativní poslech řeky Vltavy v Braníku, skladba *Vlhké partitury pro naslouchání*, jež je dvouhlasou improvizací Marie Tučkové s Marianou Hradilkovou, zase byla nahrána v prostoru podzemní stoky bývalé čističky v Bubenči. Tučková ve své tvorbě záměrně využívá polyfonii (neboli vícehlas), tedy hudební útvar složený ze dvou a více hlasů, přičemž žádný z těchto hlasů není vedoucí. Tučková použila tento druh hudební kompozice zároveň jako symbol komunikace: vzájemného naslouchání a tvoření mezi lidmi navzájem, ale také mezi lidmi a přírodou.

14

Justyna Górowska & Ewelina Jarosz

- *Kybersvatba se žábřonožkou*, video, 12:03 min, 2021 — Dílo vzniklo ve spolupráci s Annie Sprinkle a Beth Stephens a s podporou Polish Cultural Institute New York.
- *Krevetka*, 3D tisk, biologicky rozložitelný plast (PLA), různé rozměry, 2022

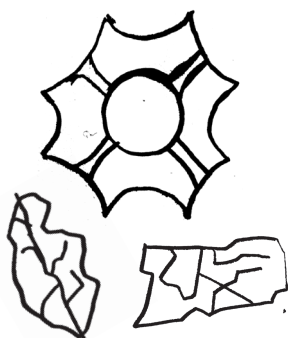

„Zachraňte žábřonožky! Osvobodte mořské opičky! Žábřonožky jsme si zamilovaly, protože představují fascinující element v ubývající biodiverzitě Velkého solného jezera, ačkoli dokážou díky svým schopnostem přežít pravděpodobně i člověka.“ Umělecké nevěsty Ewelina Jarosz a Justyna Górowska se dne 14. září 2021 u Velkého solného jezera provdaly za žábřonožky. Tento unikátní umělecký projekt vznikl v reakci na mizející hladinu jezera, která v minulém roce klesla na nejnižší úroveň v historii. Žábřonožka solná je jedním z nejstarších a nejcennějších obyvatel tohoto jezera a důležitým článkem potravního řetězce, který živí ryby a miliony stěhovavých ptáků.

15

David Vojtuš

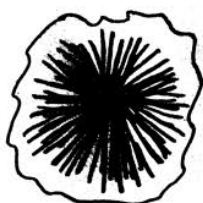
- *RECYFIX®HICAP®F1000*, linoryt, odtokový žlab, 100 × 50 × 15 cm, 2023
- *Bez názvu* (intervence do instalace *Skládka* Diany Lelonek), linoryt, 112 × 67 cm, 2023
- *Bez názvu* (intervence do instalace *Skládka* Diany Lelonek), linoryt, 120 × 67 cm, 2023

David Vojtuš pracuje s nejrůznějšími druhy plastů a průmyslových materiálů, z jejichž forem se vynořují prostorové kresby. Přestože jsou abstraktní, evokují krajiny, přírodní nebo fyzikální úkazy. Na výstavě *Seno, sláma, skládka* Vojtuš představuje nová díla, linoryty zakomponované do „skládky“ a také do části odpadního potrubí.

16

Jakub Tajovský

- *Tišina*, šelak, UV pyrografie na bukové desce, 90 × 110 cm, 2020
- *Tišina II*, šelak, UV pyrografie na bukové desce, 90 × 110 cm, 2020

Jakub Tajovský se ve své tvorbě záměrně vyhýbá tradičním malířským technikám a pracuje s tím, co dokáže vytvořit příroda a technologie. V sérii obrazů s názvem *Tišina* (Still Figure) reaguje na strukturu dřeva, jeho hmotu a přírodou tvořené linie, které doplňuje o vlastní kresbu. Tu však neprovádí vlastní rukou, ale za pomoci nástrojů „umělé inteligence“, zde konkrétně tzv. UV pyrografii. Vzniká tak společné dílo tří různorodých aktérů — přírody, člověka a technologie.

- *Jara*, video, 12 min, instalace z přírodních materiálů, různé rozměry, 2021/2023

Umělkyně Nikola Brabcová se dlouhodobě zajímá o téma půdy a zemědělství a zkoumá ekologicky šetrné způsoby tvorby uměleckých děl. Používá zejména přírodní materiály včetně vlastnoručně vyráběného bioplastu nebo zbytky a recyklovaný odpad z domácnosti, zejména z kuchyně. Její instalace jsou tak často do velké míry zrecyklovatelné, respektive mohou se přirozeně rozložit (zkompostovat).

Ve videu *Jara* zachycuje Nikola obyčejnou procházku zahradou své tchyně. Babička tu svému vnukovi vysvětluje, odkud se berou potraviny, jakou roli hraje hmyz a plevel, jak funguje kompost atd. Cílem videa je zamyslet se nad zemědělstvím a pěstitelstvím, které je vedeno láskou k přírodě, nikoli průmyslovou snahou přírodní zdroje vytěžovat. Zároveň akcentuje moudrost a zkušenosti předávané z generace na generaci.

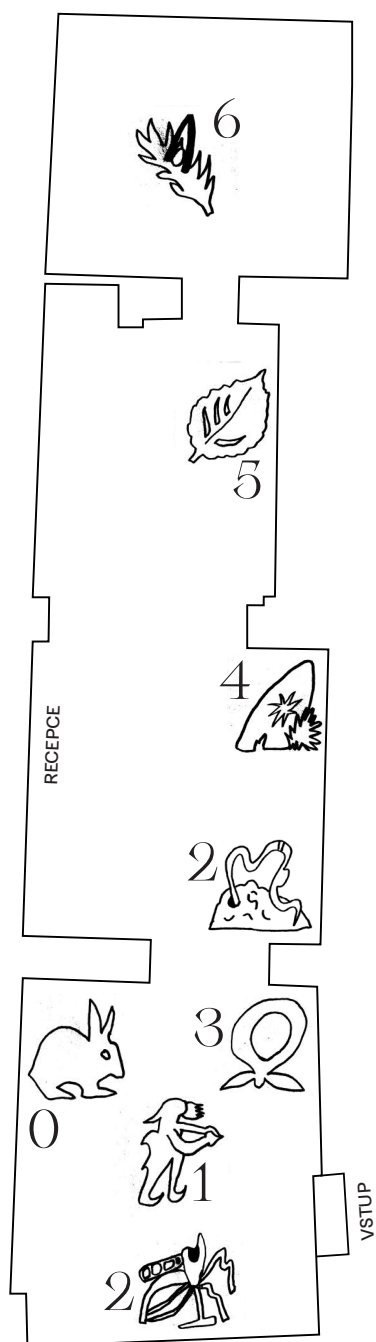

- *Vladařka*, sláma z ekologického zemědělství, železná recyklovaná konstrukce, různé rozměry, 2022 — Dílo bylo dokončené v rámci performance *Vladařka* za pomoci Dariny Alster, Veroniky Šrek Bromové, Natálie Koškové, Tomáše Samka, Zuzany Štefkové, Terezy Vydrové a Petry Janda.

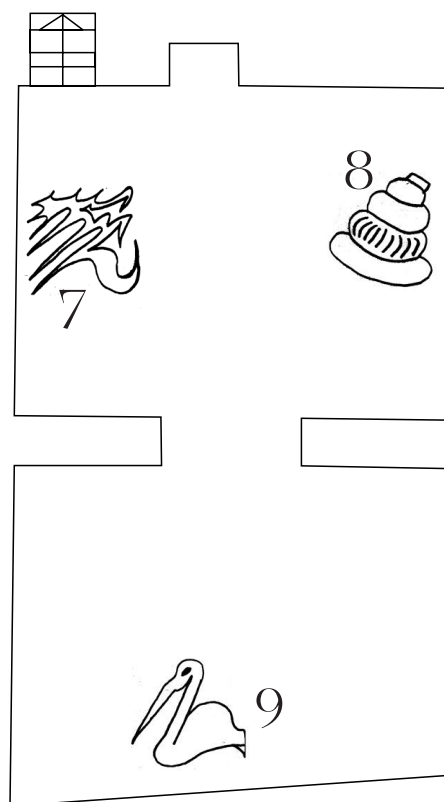
Petra Janda ve svých dílech pracuje s dočasnými materiály, jako jsou různé druhy papíru, hlína, sláma nebo další přírodniny. Na určitý čas se stávají sochou, ale mohou se zase jednoduše vrátit do koloběhu života, vzniku, vývoje a rozpadu/rozkladu. Na výstavě *Seno, sláma, skládka* představuje dílo nazvané *Vladařka*. Tato socha vyrůstající ze „skládky“ představuje pomyslný triumf ženského principu (který je v každé a každém z nás), ohleduplnosti a naděje, že v dnešním polozničeném světě je ještě možné začít spřádat lepší budoucnost.

- 0 Zorka Ságlová, Jan Sági
- 1 Anna Hulačová
- 2 Ruta Putramentaite
- 3 Martin Hurych
- 4 Tadeáš Polák
- 5 Ines Doujak
- 6 Jumana Manna
- 7 Tamara Moyzes & Shlomi Yaffe
- 8 Hanna-Maria Hammari
- 9 Diana Lelonek

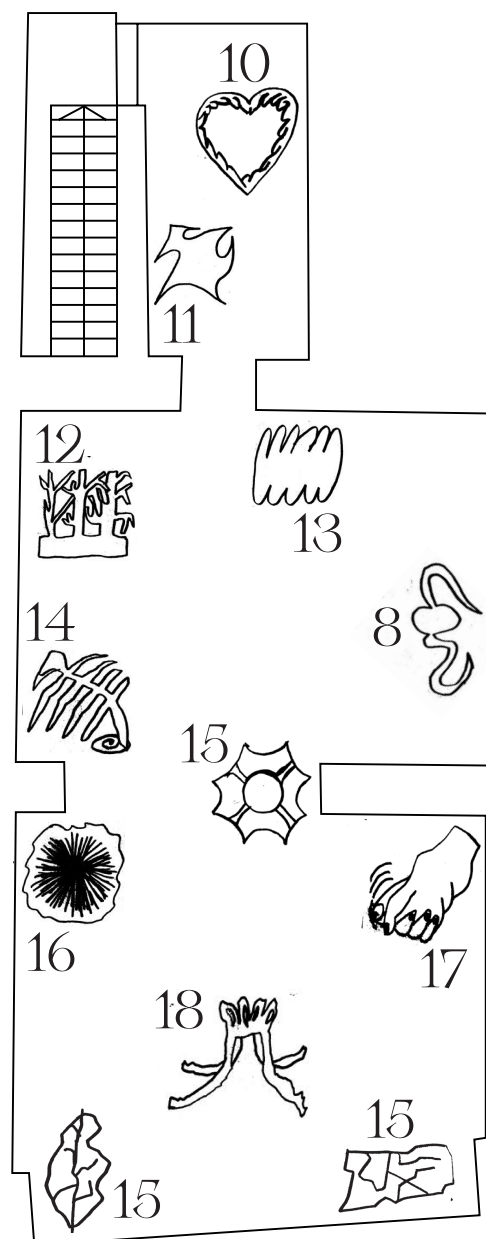
- 10 Věra Kotlárová-
-Chovancová
- 11 Michal Kindernay
- 12 Dagmar Šubrtová
- 13 Marie Tučková
- 14 Justyna Górowska
& Ewelina Jarosz
- 15 David Vojtuš
- 16 Jakub Tajovský
- 17 Nikola Brabcová
- 18 Petra Janda

přízemí

suterén

1. patro

Vystavující:

Nikola Brabcová, Ines Doujak, Justyna Górowska & Ewelina Jarosz, Hanna-Maria Hammari, Anna Hulačová, Martin Hurych, Petra Janda, Michal Kindernay, Věra Kotlářová-Chovancová, Diana Lelonek, Jumana Manna, Tamara Moyzes & Shlomi Yaffe, Tadeáš Polák, Ruta Putramentaite, Jan Sági, Zorka Ságlová, Dagmar Šubrtová, Jakub Tajovský, Marie Tučková, David Vojtuš

Kurátorky:

Kurátorský kolektiv SJCH (Barbora Ciprová, Veronika Čechová, Tereza Jindrová, Karina Kottová)

Výstavní prostředí:

Diana Lelonek

Produkce:

Ondřej Houšťava, Zuzana Šrámková

Programy pro veřejnost:

Nikola Ludlová ve spolupráci s kolektivem SJCH

Produkce programů pro veřejnost:

Sára Davidová

Grafický design:

Tereza Haspeklová a Petr Kněžek

Překlady:

Lamija Čehajić, Viktor Heumann, Brian D. Vondrak

Islands of
Kinship

Výstava je součástí programové linie Společnosti Jindřicha Chalupeckého nazvané *Svět Jindřicha Chalupeckého* a také mezinárodního projektu *Islands of Kinship: A Collective Manual for Sustainable and Inclusive Art Institutions*, a je spolufinancována Evropskou unií, Ministerstvem kultury a Magistrátem hlavního města Prahy.

